

Naturskyddsföreningen

Er ref/dnr: N2020/03167
Vårt dnr: 2021/0022

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

n.remissvar@regeringskansliet.se
cc: lotta.lewin-pihlblad@regeringskansliet.se

Stockholm 26 mars 2021

Yttrande över SOU 2020:71

Utvinning ur alunskiffer - Kunskapssammanställning om miljörisker och förslag till skärpning av regelverket

Sammanfattning

Naturskyddsföreningen riktar stark kritik mot utredningens resultat, som vi menar är bristfälligt. De föreslagna författningsändringarna är helt otillräckliga och uppfyller enligt vår mening inte kommittédirektivets krav.

Naturskyddsföreningens synpunkter på betänkandet

Utredningens uppdrag har varit att *"analysera hur regelverket för utvinning av metaller och mineral från alunskiffer kan skärpas och lämna författningsförslag"*¹. Trots denna tydliga anvisning är de få författningsändringar som föreslagits helt otillräckliga och i flera fall av närmast marginell betydelse, då de har karaktären av förtydliganden snarare än skärpningar. Den föreslagna formuleringen om "lämplighet" samt att Skogsstyrelsen resp. Jordbruksverket ska "underrättas" är exempel på sådana. I praktiken medför inte de regeländringar som föreslagits någon avgörande begränsning av vare sig prospektering i eller brytning av alunskiffer i Sverige utöver vad som redan gäller för all gruvverksamhet, vilket också blir tydligt genom betänkandets konsekvensbedömning. Utredningen har därmed inte gått i mål med sitt uppdrag att skärpa regelverket. En annan allvarlig brist är att utredningen inte vid något tillfälle förefaller ha konsulterat samiska företrädare. Detta trots att alunskiffer förekommer längs hela fjällkedjan, dvs inom stora delar av svenska Sápmi.²

Naturskyddsföreningen anser att utredningens övriga delar, bland annat faktasammanställning och ett antal förslag som inte har bäring på lagstiftning är relevanta. Men det är till syvende och sist lagstiftningen som via tillståndprocessens utformning avgör den fortsatta utvecklingen av verksamheten.

Miljöpåverkan och risker vid brytning av alunskiffer

Den totala omfattningen av miljöriskerna och annan negativ påverkan vid brytning av alunskiffer är svår att överblicka, bland annat eftersom nyare erfarenhet från alunskifferbrytning i Sverige saknas. Alunskiffer har tidigare brutits bland annat för framställning av skifferolja under andra världskriget, men inte för metaller, förutom uranutvinning som skedde vid Ranstadsverket under några år på 1960-talet.

Negativ påverkan på miljön och andra värden kan bli stor och lokalt mycket stor. De kända konsekvenserna från tidigare brytning är oroande i sig, men dessutom finns en rad svårbedömda ytterligare risker. Några av de viktigaste³ är

- Storskalig negativ påverkan på ekosystemet
- Förlust av biologisk mångfald
- Vattenpåverkan – grundvatten, sjöar och vattendrag
- Förgiftning av vatten och mark – hälsorisker
- Deponi – mycket stora mängder avfall genereras

¹ "Skärpning av regelverket för när utvinning av metaller och mineral från alunskiffer får ske", Dir. 2020:26. Regeringen, beslut 2020-03-12.

² Ett förslag om att utredningen skulle kontakta samiska organisationer framfördes av Naturskyddsföreningens expert vid expertgruppens första möte 29 april 2020

³ Se även utförligare genomgång av miljöpåverkan och risker i betänkandet: *Särskilt yttrande av experten Jonas Rudberg* (s 199 ff.)

- Problematik med uran i alunskiffer⁴

Naturskyddsföreningens grundläggande inställning är att brytning av alunskiffer inte ska förekomma. Det finns förvisso värdefulla metaller i alunskiffer, men brytningens omfattande negativa påverkan på miljön, liksom övriga negativa konsekvenser för jordbruksmark, lokalbefolkning och urfolk samt andra riskfyllda aspekter talar starkt för att helt förbjuda brytning av alunskiffer i Sverige. Förslag om detta lades fram av Naturskyddsföreningens representant i utredningen i ett tidigt skede.

Ett förbud skulle inte omfatta koncessionsmineralen i sig utan endast en begränsning för att etablera gruvverksamhet i bergarten alunskiffer, vars utbredning och avgränsning är väl känd. En lagändring som innebär förbud mot brytning av alunskiffer påverkar således inte annan gruvverksamhet och medför därför inte några negativa ekonomiska konsekvenser för den befintliga gruvnäringen i landet.

* * *

Detta remissvar har utarbetats av Jonas Rudberg, sakkunnig gruvor och skog vid rikskansliet på Naturskyddsföreningen.

Stockholm dag som ovan

Johanna Sandahl
Ordförande

Louise Karlberg
Chef för Skog och Jordbruksavdelningen

⁴ Se betänkandet avsnitt 4.4.7 *Förbudet mot brytning av uran mm* (s 96) samt *Uran i gruvavfall*, bilaga 5 från Strålskyddsmyndigheten